SIGURNOSNO-OBAVJEŠTAJNA
AGENCIJA

JAVNO IZVJEŠĆE 2025.

MISIJA

Prikupljanjem i analizom podataka od značaja za nacionalnu sigurnost, SOA prepoznaje, istražuje i razumijeva prijetnje i izazove nacionalnoj sigurnosti pružajući državnom vodstvu i ostalim tijelima pouzdanu podlogu u odlučivanju i djelovanju u zaštiti nacionalne sigurnosti, interesa i dobrobiti građana Republike Hrvatske.

VIZIJA

Moderna, učinkovita i odgovorna sigurnosno-obavještajna agencija, primjerena potrebama, usmjerena na ostvarivanje svoje misije i postizanje vrhunskih rezultata, sa značajnim nacionalnim utjecajem i učinkom te regionalnim dosegom koja je prepoznata po razvijenim sposobnostima, izvrsnim djelatnicima i snažnim partnerskim vezama.

S A D R Ž A J

REPUBLIKA HRVATSKA
SIGURNOSNO-OBAVJEŠTAJNA AGENCIJA

Hrvatska je sigurna i stabilna demokracija u izazovnom sigurnosnom okruženju

---

Poštovani,

pjesma jednog hrvatskog punk-blues benda kaže: „Svijet se sužava, sve teže pratim šta se događa iza brda“. Ovi stihovi mogu poslužiti kao izvrsna ilustracija javne percepcije stanja sigurnosti: opća globalizacija dovela je do „sužavanja svijeta“ i svaki veći sigurnosni poremećaj osjeti se posvuda. U isto vrijeme, brojni akteri i isprepleteni procesi u tako „suženom svijetu“ doprinose složenosti i brzini razvoja sigurnosne situacije, pa je sve zahtjevnije prepoznati i obuhvatiti sve čimbenike koji utječu na razvoj događaja. U isto vrijeme, nama u Sigurnosno-obavještajnoj agenciji (SOA), zadaća je pravovremeno prepoznati, pratiti i razumjeti brojne procese u „suženom svijetu“ koji utječu na nacionalnu sigurnost, posebice one koje se odvijaju izvan očiju javnosti, „iza brda“.

Jedno od najčešćih pitanja koje nam se postavlja jest koliko smo sigurni. Naizgled jednostavno, ali iznimno kompleksno pitanje jer je sigurnost promjenjiva i teško mjerljiva kategorija, a ocjena sigurnosti je vrlo često i rezultat osobnog osjećaja i percepcije. Tako statistički podaci i istraživanja osjećaja osobne sigurnosti pokazuju da je Republika Hrvatska (RH) jedna od najsigurnijih država u Europi.

Po pitanju nacionalne sigurnosti kojom se bavi SOA-a, u RH trenutno nema ozbiljnijeg izravnog ugrožavanja nacionalne sigurnosti niti demokratskog ustavnog poretka. Međutim, ukupna sigurnost europskog kontinenta posljednjih je godina pogoršana uz brojne sigurnosne prijetnje, izazove i rizike koje mogu imati utjecaj i na nacionalnu sigurnost RH. Najznačajnije od njih ćemo obraditi i u ovom javnom izvješću.

Globalne sigurnosne prilike obilježava iznimna dinamika promjena, veliki broj isprepletenih procesa i posljedična nepredvidivost. U ovakvom okruženju neizvjesnosti i brojnih mogućih scenarija razvoja događaja uloga sigurnosno-obavještajnih agencija postaje još važnija.

Zadaća SOA-e je razumijevanje ovog složenog kompleksa sigurnosnih procesa i omogućavanje državnom vrhu donošenje odluka bitnih za nacionalnu sigurnost i interese RH. Pri tome SOA ne predviđa budućnost, već djeluje kao alat ranog upozoravanja, ukazuje na trendove, vjerojatnosti i moguće razvoje događaja. Da bi to postigla, SOA mora imati sposobnosti pravovremenog prikupljanja pouzdanih podataka bitnih za nacionalnu sigurnost.

Posljedice rata u Ukrajini osjećaju se globalno, a geopolitičke promjene koje se odvijaju najveće su od kraja Hladnog rata. Multilateralni globalni sigurnosni mehanizmi građeni nakon Drugog svjetskog rata praktično više ne postoje. U takvim se okolnostima mijenja i europska sigurnosna arhitektura. Članice Europske unije (EU) razvijaju ambiciozne planove obrambene kohezije i jačanja europskih obrambenih kapaciteta, a Švedska i Finska su napustile politiku neutralnosti i veću razinu sigurnosti traže u sklopu Sjevernoatlantskog saveza. Potreba značajnih ulaganja u

obrambene kapacitete EU posljedica su višedesetljetnog oslanjanja Europe na obrambene i sigurnosne resurse i aranžmane SAD-a. Istovremeno, EU nastoji ojačati svoju gospodarsku i energetsku neovisnost, kao i sačuvati kontrolu nad strateškim industrijama i tehnologijama.

U međunarodnom poretku odvija se dinamična promjena u ravnoteži političkih, vojnih i gospodarskih utjecaja u različitim dijelovima svijeta, s posebnim naglaskom na dinamiku u široj europskoj, bliskoistočnoj i indo-pacifičkoj regiji.

Usporedno s time, odvijaju se drugi složeni politički, gospodarski i tehnološki procesi, koji utječu na novu sigurnosnu arhitekturu koja se formira, kao i na europsku i nacionalnu sigurnost.

Nove tehnologije mijenjaju sve aspekte društvenog života, kreiraju neslućene mogućnosti gospodarskog razvoja i prilika, te svjedočimo tehnološkom nadmetanju između velikih svjetskih gospodarstava. U tom nadmetanju sve se više koriste zaštitne mjere i carine, a tehnološka utrka osobito je značajna na područjima poput umjetne inteligencije i autonomnih sustava.

Kao i uvijek kroz povijest, nove tehnologije pokazuju svoj učinak i na sigurnosnom i vojnom polju, poput rapidnog razvoja i uporabe besposadnih i daljinski upravljanih sustava, sve više visoko automatiziranih, a u budućnosti i pogonjenih umjetnom inteligencijom.

Prijetnje poput terorizma i ekstremizma dodatno su potaknute mogućnostima širenja ekstremističkih sadržaja preko interneta, dok organizirani kriminal koristi globalne trgovinske tokove za svoje aktivnosti. Razvoj tehnologije omogućuje nove načine skrivanja tragova i pranja nezakonito stečenog novca, kao i nezakonita plaćanja.

U isto vrijeme, izvan očiju javnosti odvijaju se brojni kibernetički napadi na informacijsko-komunikacijske sustave gdje maliciozni državni i ne-državni akteri pokušavaju ukrasti povjerljive sigurnosne, gospodarske, tehnološke i osobne podatke ili se bave organiziranim kriminalom. Količina i priroda informacija koje se nalaze u kibernetičkom prostoru i njegove razvojne mogućnosti, čine ovaj prostor strateški važnim mjestom sa sigurnosnog i obrambenog stajališta.

Globalni izazov predstavlja nastavak destabilizirajućih migracijskih, demografskih i socijalnih trendova, koji, uz klimatske promjene, čine značajan čimbenik promišljanja sigurnosnih prilika.

Europska otvorena i demokratska društva, uključujući i hrvatsko, meta su pokušaja dezinformacijskih aktivnosti i plasiranja lažnih vijesti, osobito preko društvenih mreža, pri čemu autoritarni režimi i ekstremističke skupine pokušavaju poljuljati povjerenje građana u demokratske vrijednosti i izazvati radikalizaciju i unutarnje društvene podjele i sukobe.

U ovom kontekstu, javnost treba imati pouzdanu sliku o sigurnosnim prilikama u kojima živi i djeluje. Stoga je i ovo javno izvješće doprinos SOA-e objektivnom i utemeljenom sagledavanju sigurnosnih prilika i perspektiva u RH. Naravno, ovo izvješće ne sadržava klasificirane podatke i procjene koje SOA dostavlja državnom vrhu, ali predstavlja osnovu razumijevanja stanja sigurnosti u RH.

SOA će i nadalje razvijati svoje sposobnosti, ljudske i tehnološke, kako bi uspješno ostvarivala svoju temeljnu misiju i ostala jedan od temeljnih stupova zaštite nacionalne sigurnosti, demokratskog ustavnog poretka i hrvatskog društva.

Zamjenik ravnatelja

Hrvoje Omrčanin

Globalne i europske sigurnosne prilike obilježava složenost i neizvjesnost

Na globalnom sigurnosnom planu jačaju čimbenici neizvjesnosti i promjenjivosti. Europska sigurnosna situacija značajno je pogoršana nakon ruske agresije na Ukrajinu. I dok rat u Ukrajini i dalje nema izvjesnog završetka, sukobi na Bliskom istoku dodatno su narušili globalnu sigurnosnu situaciju, pri čemu se ističe sukob Izraela i Irana koji ima globalni odjek.

Postojeći međunarodni poredak sve je nestabilniji, međunarodni pravni i sigurnosni mehanizmi i pravila gube na snazi i integritetu, a kao posljedica toga jačaju neizvjesnosti i ulaganja u naoružanje i obrambene sustave. U isto vrijeme, nije izvjestan nastanak ili oblik novih međunarodnih mehanizama jačanja sigurnosti i povjerenja.

Kina je postala najznačajniji strateški rival SAD-a i Zapada te želi ostvariti svoj potencijal globalne sile, ali u isto vrijeme ostati otvorena za investicije i trgovinu. U takvim okolnostima, pojedine regionalne sile balansiraju između nastavka sigurnosne suradnje s SAD-om i intenzivnih gospodarskih odnosa s Kinom. Nastavilo se približavanje Rusije i Kine intenzivirano nakon ruske invazije na Ukrajinu, koje nastoje promovirati stvaranje saveza država kao protutežu Zapadu i liberalnim vrijednostima. Kina s tim državama dijeli strateška promišljanja po kojima SAD ograničava njihov razvoj i ambicije te stoga zagovaraju stvaranje međunarodnog poretka u kojem će imati značajniju ulogu i svoje interesne zone.

Rusija i Kina nastoje ojačati svoj utjecaj u Africi. U pojedinim nestabilnim zapadnoafričkim državama s rudnim bogatstvima, u kojima se posljednjih godina odvilo više vojnih udara, značajan utjecaj imaju ruske privatne vojne kompanije, povezane s ruskom državom.

Gospodarske sankcije koje su države Zapada uvele Rusiji nisu prevenirale rusku invaziju na Ukrajinu, niti su presudno umanjile ruske vojne i borbene kapacitete. Rusija nastoji kompenzirati sankcije zapadnih država pojačanom suradnjom s državama BRICS-a i tzv. Globalnog juga, posebice po pitanju izvoza energenata i drugih sirovina.

Nova državna administracija SAD-a najavljuje zaokret u pojedinim vanjskopolitičkim i sigurnosnim temama. SAD sve jasnije ističe jačanje multipolarnog svjetskog poretka u kojem se pojedine svjetske regije okupljaju oko različitih političkih i gospodarskih središta. Nova administracija najavila je politiku konstruktivnijeg pristupa Rusiji, između ostalog i zbog ruskog približavanja Kini. SAD su započele uvođenje protekcionističkih trgovinskih mjera kako bi umanjile vanjskotrgovinski deficit i javni dug SAD-a te revitalizirale američke proizvodne industrijske kapacitete. Nova administracija počela je i preispitivati američke interese i ulaganja u savezničke aranžmane u različitim dijelovima svijeta, uključujući i NATO i Europu. U tom smislu i europske države intenzivno razmatraju izgradnju europske sigurnosne arhitekture u kojoj će SAD igrati bitno manju ulogu. Europska unija je u ovom kontekstu najavila značajne investicije u obrambene sposobnosti i europsku obrambenu industriju.

Rusija nije odustala od namjere uništenja ukrajinske vojne moći i podvrgavanja Ukrajine pod svoju političku kontrolu. Pri tome rat u Ukrajini nastoji prikazati kao obrambenu reakciju na poteze Zapada te računa da u ratu iscrpljivanja ima znatno veće šanse i otpornost od Ukrajine te da će nastavkom rata potpora Zapada Ukrajini slabiti, osobito željenom promjenom politike SAD-a. Uz to, Rusija računa na svoju dugoročnu kvantitativnu prednost pred Ukrajinom; demografsku, vojnu, gospodarsku i vojno-industrijsku. Nova američka administracija u početku je poticala bezuvjetne pregovore o postizanju mirovnog sporazuma, ali je svoje stavove oko potpore Ukrajini mijenjala s nastavkom ruskih ofenzivnih aktivnosti i raketnih udara po ukrajinskim gradovima.

Napredovanje ruskih snaga u Ukrajini je zadnje dvije godine rata ograničeno i vrlo sporo. Unatoč značajnim gubitcima, Rusija je nastavila pribavljanje dovoljnog broja vojnika za bojište uz značajna ulaganja u kapacitete svoje vojne industrije, a dobiva političku i vojnu potporu drugih autoritarnih država, poput Sjeverne Koreje. Ukrajina je nastavila s odlučnim otporom ruskoj agresiji, ali je i dalje ovisna o vojnoj i financijskoj pomoći Zapada. Promjena politike SAD-a mogla bi predstavljati stratešku promjenu u vođenju i ishodu rata za ukrajinsku stranu.

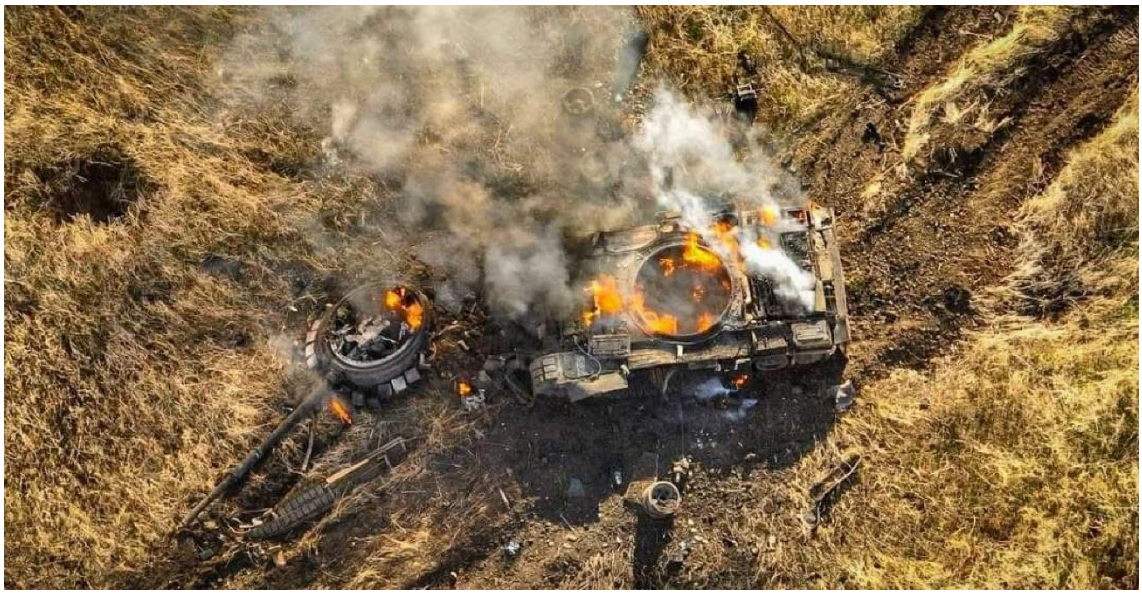

Rusija je 2022. godine pokrenula vojnu invaziju na Ukrajinu planirajući svrgnuti vlast u Kijevu u vrlo kratkom vremenu te tako postići svoj strateški cilj podvrgavanja cijele Ukrajine pod ruski utjecaj. Izgubivši bitku za Kijev, Rusija se fokusirala na osvajanje istoka i juga Ukrajine, a rat se razvukao na više od tri godine iscrpljujućih borbi uz relativno male pomake na bojišnici. Ovaj rat karakterizira i „informacijsko ratovanje" koje se primarno odvija na društvenim mrežama, kao i masovna uporaba borbenih i izviđačkih dronova, koji se nadopunjuju s konvencionalnim oružanim sustavima. Uporaba dronova omogućuje i izvrstan pregled bojišnice u realnom vremenu (Slika zaslona: Oružane snage Ukrajine)

Ulaskom Švedske i Finske u NATO, rusko djelovanje u baltičkoj regiji dodatno je ograničeno, dok je NATO dobio širi prostor djelovanja na svom sjevernom krilu. Ruski politički predstavnici nastavili su koristiti prijetnju korištenja nuklearnog oružja i eskalacije rata na Europu kao sredstvo zastrašivanja europske i svjetske javnosti u slučaju daljnjeg jačanja zapadne pomoći Ukrajini. Pri tome se Rusija koristila i konkretnim koracima poput raspoređivanja nuklearnog oružja na teritoriju Bjelorusije, provedbe nuklearnih vojnih vježbi te ispaljivanja novih konvencionalnih raketnih sustava koji mogu nositi i nuklearne bojeve glave.

Hamasov teroristički napad na Izrael 7. listopada 2023. pokrenuo je cijeli niz sukoba na Bliskom istoku (izraelski vojni odgovor u Gazi i sukob s Iranom i Hezbollahom u Libanonu, napadi hutista na trgovačke brodove). Budućnost Gaze i dalje je neizvjesna. Izraelska vojna intervencija u Gazi izazvala je i rast antisemitizma u svijetu, kao i povećanje broja islamističkih terorističkih napada.

Lipanjski izraelsko-iranski sukob, za razliku od prethodnih, nije vođen na teritoriju trećih država. Iako kratkotrajan, bio je snažan i prijetio je prelijevanjem na regiju u slučaju uključivanja iranskih regionalnih saveznika, koji su iscrpljeni vlastitim sukobom s Izraelom ostali pasivni. Sukob pritom nije okončan već je zamrznut.

Posljedica geopolitičkih preslagivanja na Bliskom istoku jest i pad režima Bashara Al Assada u Siriji koji se oslanjao na vojnu potporu Hezbollaha te ruskih i iranskih snaga. Njihovim slabljenjem u Siriji, Al Assadov režim se vrlo brzo urušio pod napadima pobunjeničkih snaga pod vodstvom skupine Hayat Tahrir al-Sham (HTS). Pad Assadovog režima predstavlja geopolitički udarac njegovim pokroviteljima Iranu i Rusiji.

Predsjednik Sirije Ahmad al-Sharaa promatra kako pobunjeničke snage HTS-a pod njegovim zapovjedništvom zauzimaju glavni grad Damask u prosincu 2024. godine. HTS je iznikao iz organizacija bliskih Al Qaidi te su ga brojne države označile kao terorističku organizaciju, iako je al-Sharaa od 2016. godine isticao odmak HTS-a od terorističkih skupina. Nakon preuzimanja vlasti u Siriji, vodstvo HTS-a nastoji zadobiti povjerenje u međunarodnim odnosima, dok istodobno najavljuje pomirljivu politiku prema suprotstavljenim stranama u sirijskom građanskom ratu i ponovno ujedinjenje Sirije. *(Foto: Predsjedništvo Sirije)*

Dugotrajni sukobi, političke krize, nestabilne vlade uz česte državne udare, neriješeni vjerski i međuetnički odnosi, rast islamskog ekstremizma i terorizma, loša gospodarska situacija, demografska ekspanzija, posljedice klimatskih promjena, transnacionalne kriminalne mreže te velik broj izbjeglica/migranata i dalje generiraju nestabilnosti u državama sjeverne Afrike, Sahela, Bliskog i Srednjeg istoka, koji se odražavaju i na sigurnost EU i RH.

Globalne terorističke organizacije koriste složene geopolitičke prilike za obnovu svojih kapaciteta i dosega

Na teritoriju RH ne djeluju terorističke organizacije te se prijetnja od međunarodnih terorističkih organizacija za RH i dalje procjenjuje niskom.

Ipak, kao i u ostalim europskim državama, ne može se isključiti mogućnost da (samo)radikalizirani pojedinci inspirirani terorističkom propagandom izvrše teroristički napad. Pri tome su posebno rizične mlađe osobe s psihičkim poteškoćama koje prihvaćaju ekstremna ideološka uvjerenja i imaju sklonost nasilju.

Glavni izvor terorističke prijetnje za Europu predstavlja islamski ekstremizam, poglavito samostalnih napadača inspiriranih džihadističkom propagandom među kojima je u porastu broj mladih i maloljetnih počinitelja i imigranata u EU iz država Afrike i Azije.

U RH postoji nekoliko desetaka sljedbenika salafizma koji ne zagovaraju nasilje. U državama Zapadnog Balkana ima više tisuća sljedbenika salafizma, a postoji i manji broj pristalica džihadističkog salafizma. Sljedbenici džihadističkog salafizma međusobno komuniciraju preko društvenih mreža, ali i izravno, okupljanjem u tzv. paradžematima. Na ovaj način radikaliziraju i mlade osobe.

Terorističke napade u Europi posljednjih godina ponajviše izvršavaju mlađe radikalizirane osobe inspirirane terorističkom propagandom, lako dostupnim i priručnim sredstvima, poput noževa ili vozila. U 2024. godini u susjednim državama zabilježena su dva individualna džihadistička teroristička napada: 29. lipnja 2024. u Beogradu je radikalizirani konvertit na islam samostrelom ranio policajca koji je čuvao izraelsko veleposlanstvo, dok je u Bosanskoj Krupi u BiH 24. listopada 2024., samoradikalizirani maloljetnik nožem usmrtio jednog, a ranio drugog policajca.

Na području Zapadnog Balkana se proteklih godina stotine džihadista, bivših pripadnika ISIL-a i drugih terorističkih organizacija u Siriji i Iraku, vratilo u matične države. Oni su po povratku osuđivani na kratkotrajne kazne zatvora i većina je već na slobodi. Iskustva govore da se džihadisti u zatvorima rijetko deradikaliziraju, a svoje radikalne stavove nastavljaju propovijedati tijekom boravka u zatvorima, kao i po izlasku.

Žene džihadista po povratku u matične države uglavnom nisu bile obuhvaćene kaznenim progonima. U brojnim obiteljima povratnika i dalje su prisutne radikalne ideje u kojima odgajaju i svoju djecu, što predstavlja dugoročni sigurnosni izazov.

Veliki broj džihadista povratnika s vojnim iskustvom predstavlja sigurnosni rizik ne samo u matičnim, već i ostalim europskim državama. Dodatan rizik predstavlja umreženost džihadista s područja Zapadnog Balkana sa salafitskom dijasporom u državama EU.

Osobe s (dvojnim) državljanstvom RH koje su se pridružile ISIL-u i dalje se nalaze u kampovima pod kontrolom sirijskih Kurda gdje su smješteni članovi obitelji boraca ISIL-a. Radi se uglavnom

o ženama koje su radikalizirane u inozemstvu, odakle su i otišle na područje pod kontrolom terorističkih organizacija u Siriji.

Najveći teroristički napad na svijetu posljednjih godina izveli su pripadnici Hamasa kada su 7. listopada 2023. napali izraelska naselja u blizini Gaze uz stotine ubijenih, ranjenih i otetih osoba. Ubrzo nakon Hamasova napada, u europskim državama zabilježen je val terorističkih napada od strane islamističkih ekstremista, a više njih je i spriječeno.

Međunarodne džihadističke terorističke organizacije ISIL i Al Qaida i dalje pozivaju svoje pristaše na provođenje terorističkih napada u Europi. Pri tome, prioritetnu prijetnju predstavljaju samostalni napadači pod utjecajem njihove propagande, ali postoji rizik da ove terorističke organizacije prebace svoje pripadnike iz terorističkih uporišta u Europu.

Teroristički napadi u Moskvi i Istanbulu početkom 2024. godine, za koje je odgovornost preuzeo ISIL, potvrdio je njegove obnovljene kapacitete za provedbu vanjskih terorističkih operacija. U navedenim napadima napadači su uglavnom bili iz država središnje Azije, a napade je izvela afganistanska podružnica ISIL-a, zvana ISIL-Khorasan (ISIL-K)

Na snimci koju je objavila medijska platforma Amaq četiri terorista koji su izvršili napad na moskovsku koncertnu dvoranu Crocus City Hall 22. ožujka 2024. preuzimaju odgovornost za napad u ime ISIL-a. Teroristi su u napadu ubili 145, a ranili više od 500 osoba. ISIL se redovito služi Amaq-om kao komunikacijskim kanalom za svoje objave, uključujući i preuzimanje odgovornosti za terorističke napade. Tako je u kolovozu 2024. godine ISIL preko Amaqa preuzeo odgovornost i za napad nožem u kojem je napadač ubio tri osobe u njemačkom gradu Solingenu.

Ilegalne migracije izazov su za EU u kontekstu terorizma. Značajan udio terorističkih napada (provedenih i spriječenih) u EU povezan je s osobama koje su migrirale u EU posljednjih godina. Pripadnici ISIL-a koristili su migrantski val za prebacivanje u Europu, pri čemu su se predstavljali kao izbjeglice. Kako su neke terorističke napade proteklih godina u Europi izvršile osobe koje su imale ili tražile azil u EU, pojačane su sigurnosne mjere u kontekstu ilegalnih migracija i kontrole granica, a neke su države privremeno suspendirale i provedbu schengenskog režima.

Ekstremističke ideje najčešće se promiču kod mladih i maloljetnika

Ekstremizam označava aktivnosti i ideje koje su protivne ustavnom poretku RH ili se zalažu za njegovo nasilno rušenje. Stoga svako ekstremističko djelovanje predstavlja predmet interesa SOA-e, neovisno o njegovoj ideološkoj, političkoj, vjerskoj ili nacionalnoj pozadini.

U hrvatskom društvu nema izraženih ekstremističkih pokreta ni pojava te ni jedan oblik ekstremizma nema veći broj pristalica, niti značajniju potporu u javnosti. Ipak, postoje pojedinci i manje skupine koje imaju ekstremistički svjetonazor ili poduzimaju aktivnosti koji spadaju u ekstremističko djelovanje.

Na ekstremno desnoj sceni i dalje je izražen trend antisistemskog ekstremizma, odnosno onog koji želi ukidanje postojećeg demokratskog ustavnog poretka RH. Pri tome postoje namjere i pokušaji paravojnog organiziranja, provedbe vojne obuke i nabavke naoružanja, a s krajnjim ciljem promjene ustavnog poretka RH.

U siječnju 2025. jedan hrvatski državljanin uvršten je na američku listu posebno označenih globalnih terorista. Označen je kao pripadnik međunarodne nasilne ekstremno desne online mreže Terrorgram Collective (Terrorgram) koja je stavljena na listu terorističkih skupina. Terrorgram djeluje na društvenoj mreži Telegram, promovira nasilni bijeli supremacizam te potiče na rasno ili etnički motivirano nasilje, kao i napade na kritičnu infrastrukturu i državne dužnosnike. Američke vlasti Terrorgram povezuju s više terorističkih napada, a od lipnja 2024. na listi je terorističkih organizacija Ujedinjenog Kraljevstva. Terrorgramov znak (na slici iznad) predstavlja vizual aplikacije Telegram na štitu crne boje koji oblikom slijedi oznake postrojbi Waffen SS-a, vojnog ogranka nacističke stranke iz vremena Drugog svjetskog rata.

Dio ekstremne desnice promiče neonacističku ideologiju, uz pojave animoziteta prema migrantima i stranim radnicima u RH. Iako je prijetnja od nasilja ekstremno desnih skupina niska, postoji mogućnost pojedinačnih incidenata samoradikaliziranih pojedinaca, koji mogu, ali i ne moraju imati poveznicu s ekstremističkim grupacijama.

Sigurnosni izazov u Europi predstavlja trend radikalizacije djece i maloljetnika, koji sve češće iskazuju spremnost na provođenje nasilnih aktivnosti. Posljednjih godina u EU je posebno uočen porast radikalizacije maloljetnika islamističkog i ekstremno desnog ideološkog spektra. Pri tome se kao medij radikalizacije i međusobne komunikacije koriste internetske tehnologije i društvene mreže.

Na (samo)radikalizaciju maloljetnika utječu loša obiteljska situacija (disfunkcionalna/ radikalizirana obitelj, loše socio-ekonomske prilike i slično), društveno okružje (vršnjačko nasilje, izoliranost) te mentalno zdravlje, uključujući „traženje vlastitog identiteta“ mladih osoba.

Lijevi ekstremisti/anarhisti ne predstavljaju prijetnju nacionalnoj sigurnosti zbog malobrojnosti, neorganiziranosti i slabe potpore javnosti. Glavni pokretački faktori ekstremne ljevice su promoviranje anarhizma i antiglobalizma. Nakon izraelske intervencije u Gazi, izražen je i pro-palestinski i anti-izraelski aktivizam koji ponekad može poprimiti i nasilne oblike ili širiti antisemitizam. Posljednjih godina u Europi jačaju i ekstremističke nasilne aktivnosti unutar klimatsko-ekoloških skupina.

Velikosrpski ekstremizam u RH i dalje ima mali broj simpatizera, koji nisu izravno povezani s ekstremističkim velikosrpskim i četničkim (ujedno i proruskim) organizacijama koje postoje u pojedinim susjednim državama. Povremeni incidenti povezani s velikosrpskim ekstremizmom su izolirani ili se odvijaju na društvenim mrežama. Stoga ne predstavljaju prijetnju nacionalnoj sigurnosti, ali mogu predstavljati prijetnju javnoj sigurnosti i međuetničkim odnosima na lokalnoj razini.

Ekstremni pripadnici navijačkih skupina povremeno narušavaju javnu sigurnost nasiljem i izazivanjem nereda u državi i inozemstvu. Unatoč tome, ovakvo nasilno djelovanje za sada ne predstavlja prijetnju nacionalnoj sigurnosti, ali može biti izazov za javnu sigurnost. U pojedinim lokalnim sredinama povremeni međuetnički sukobi imaju navijačku pozadinu.

Obavještajno djelovanje prema državama EU uključuje špijunažu, sabotaže i izazivanje straha

Strani obavještajni interes prema RH ponajviše je prisutan kod država koje RH promatraju kao sigurnosni, gospodarski ili politički izazov, odnosno državu čije djelovanje može utjecati na njihove interese. Pri tome se RH sagledava pojedinačno ili kao članicu NATO-a i EU. U tom smislu prema RH obavještajno djeluju prikupljanjem podataka koji su od interesa za pojedinu stranu obavještajnu službu, a ponekad i aktivnim djelovanjem kojim se želi utjecati na javno mnijenje, međunarodni položaj RH ili na procese donošenja odluka u RH.

Obavještajne aktivnosti prema RH mogu provoditi i pojedinci i ne-državni entiteti, pri čemu im je cilj prikupljanje podataka o procesu donošenja državnih odluka, odnosno utjecaj na taj proces, a radi ostvarivanja vlastitih gospodarskih i financijskih interesa.

Nakon što su s početkom ruske invazije na Ukrajinu zapadne države protjerale stotine ruskih obavještajnih časnika koji su u tim državama djelovali pod krinkom diplomatskog statusa, Rusija je izgubila važan alat svog obavještajnog djelovanja na Zapadu. Stoga su se okrenuli drugim načinima obavještajnog djelovanja; korištenjem obavještajnih časnika bez diplomatskog pokrića (poput tzv. ilegalaca) te angažiranjem suradnika u državama EU i NATO-a.

Neke od aktivnosti koje ruske obavještajne službe provode nakon početka rata u Ukrajini uključuju diverzije, sabotaže i operacije utjecaja kojima nastoje spriječiti dostavu pomoći Ukrajini, te u članicama EU i NATO-a proširiti osjećaj napetosti, straha i ranjivosti zbog potpore Ukrajini, kao i izazvati manjak povjerenja javnosti u vjerodostojnost NATO-a i EU.

U većini slučajeva se radi o naručenim incidentima nižeg intenziteta (npr. iscrtavanje proruskih grafita), ali postoje slučajevi diverzija i sabotaža koje su uključivale i ozbiljniji sigurnosni rizik (paleži industrijskih postrojenja, slanje zapaljivih pošiljki poštanskim službama i zrakoplovima, pokušaji sabotaže željeznica, luka, telekomunikacijskih tornjeva, najave terorističkih napada).

Navedene aktivnosti najviše su zabilježene u sjeveroistočnim članicama NATO-a i EU. Pri tome su ruske obavještajne službe kao izvršitelje naručenih aktivnosti u tim državama regrutirale pojedince i grupe koji ih provode iz financijskih razloga. Regrutiraju se uglavnom mlađe osobe (čak i maloljetnici), a većina ima kriminalnu pozadinu.

Regrutacija izvršitelja se uobičajeno provodi putem aplikacija za komunikaciju i na društvenim mrežama na kojem se objavljuju ponude za posao među govornicima ruskog jezika. Izvršitelji putem aplikacija za komunikaciju dobivaju upute za provedbu zadatka, a plaćanje se uglavnom provodi kriptovalutama.

Primjer angažiranja trećih osoba od strane ruskih obavještajnih službi je skupina od šest bugarskih državljana koji su 2025. u Ujedinjenom Kraljevstvu osuđeni zbog špijunaže. Skupinu je angažirala ruska vojna obavještajna služba GRU za zadatke u više europskih država, od

prikupljanja podataka do praćenja europskih novinara koji su istraživali likvidacije i druge aktivnosti GRU-a (npr. slučaj Skripal), a razmatrali su i njihove otmice. Britanski tužitelji objavili su da je špijunsku skupinu vodio i plaćao austrijski državljanin, suradnik GRU-a, koji se od ranije nalazi u bijegu od kaznenog progona u EU.

U veljači 2025. iz BiH je u Poljsku izručen ruski državljanin koji je osumnjičen za koordinaciju sabotaža protiv Poljske, SAD-a i drugih saveznika. Osumnjičena skupina je, po nalogu osobe koja ih je regrutirala preko aplikacije Telegram, u poštanskim paketima slala eksplozivne naprave koje su eksplodirale u Poljskoj, Njemačkoj i Ujedinjenom Kraljevstvu.

Strano obavještajno djelovanje prema europskim državama uključuje i provedbu kibernetičkih napada radi sabotaže ili krađe podataka, a koje provode državno-sponzorirane kibernetičke grupe. Sve članice NATO-a i EU, uključujući i RH, bilježe porast ove vrste prijetnje u svom nacionalnom kibernetičkom prostoru.

Proteklih godina otkriveno je više slučajeva ruskih „ilegalaca“, odnosno osoba koje prikriveno, pod krinkom državljana trećih zemalja, obavještajno djeluju u korist Rusije. „Ilegalci“ kao akteri obavještajnog rada dugogodišnja su sovjetska, odnosno ruska praksa, koja je intenzivirana početkom rusko-ukrajinskog sukoba kao odgovor na smanjene ruske obavještajne kapacitete u Europi uzrokovane protjerivanjem ruskih diplomata. Zapadne službe otkrile su više slučajeva „ilegalaca“ koji su djelovali pojedinačno ili u skupinama diljem EU. Jedan slučaj otkriven je u Sloveniji gdje su se ruski „ilegalci“ doselili još 2017. godine predstavljajući se kao bračni par Maria Rosa Mayer Munos i Ludwig Gisch iz Argentine s dvoje djece. Radilo se o lažnim identitetima jer je bila riječ o agentima ruske obavještajne službe SVR te su ih slovenske vlasti uhitile u prosincu 2022. godine. Njihova prava imena bila su Anna i Artem Dultsev. Supružnici su deportirani u Rusiju u sklopu velike razmjene zarobljenika 1. kolovoza 2024. u Turskoj. Po povratku u Rusiju, supružnike je osobno dočekao ruski predsjednik Vladimir Putin (slika zaslona: YouTube)

Kibernetičke prijetnje su u porastu i započele su sveobuhvatne mjere zaštite

Donošenjem Zakona o kibernetičkoj sigurnosti početkom 2024. godine SOA je postala središnje državno tijelo za kibernetičku sigurnost, a SOA-in Centar za kibernetičku sigurnost postao je Nacionalni centar za kibernetičku sigurnost kao nacionalna koordinacijska točka provedbe Zakona te daljnjeg regulativnog uređenja zaštite kibernetičkog prostora.

Nacionalni centar za kibernetičku sigurnost kontinuirano prati sigurnosno stanje kibernetičkog prostora te podiže nacionalne sposobnosti za otkrivanje, rano upozorenje i zaštitu od državno-sponzoriranih kibernetičkih napada, APT (*Advanced Pesristent Threat*) kampanja te drugih kibernetičkih ugroza usmjerenih protiv RH.

Vizualni identitet Nacionalnog centra za kibernetičku sigurnost. Nacionalni centar za kibernetičku sigurnost ima i svoje internetske stranice (www.ncsc.hr) gdje se nalaze podaci o provedbi Zakona o kibernetičkoj sigurnosti i EU aktima u području kibernetičke sigurnosti.

Proteklih godina kontinuiran je rast državno-sponzoriranih kibernetičkih (APT) napada na ciljeve u RH. Tako je u 2024. godini otkriveno 38 takvih napada, što je za 7 više nego godinu ranije. Radi se o organiziranim kibernetičkim napadima kojima je primarni cilj špijunaža državnih tijela, odnosno krađa podataka od značaja za nacionalnu sigurnost. Pri tome su mete APT napada državna tijela, a sve češće i kritična nacionalna infrastruktura. Uz povećanje broja napada, povećava se i broj napadnutih tijela.

Dvije trećine značajnih napada na ciljeve u RH provele su ruske državno-sponzorirane APT grupe. Uz već poznate APT grupe, pojavljuju se novi napadači.

Uz državno-sponzorirane APT kibernetičke napade, sve su brojniji ucjenjivački (*ransomware*) napadi u kojima su napadači napredne kibernetičke kriminalne grupe, ponajviše ruske.

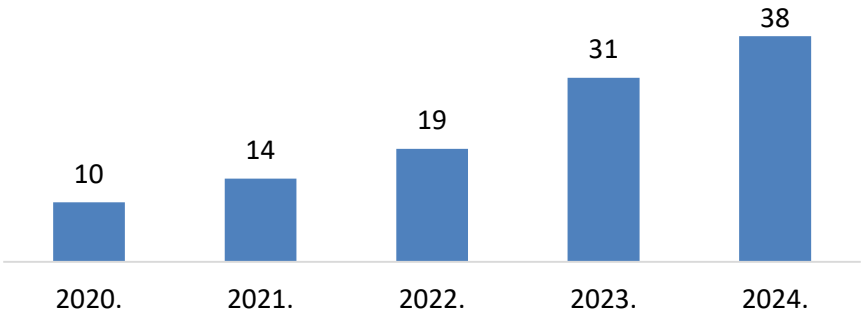

Broj otkrivenih državno-sponzoriranih napada na hrvatske mete po godinama

U svojim napadima ove kriminalne grupe koriste slične alate i taktike pristupa poput državno-sponzoriranih kibernetičkih grupa. Primjer ovakvog pristupa su i napadi kriminalne grupe Lockbit, koji su zabilježeni i u RH, poput ucjenjivačkog napada na informacijski sustav KBC Zagreb u lipnju 2024. godine.

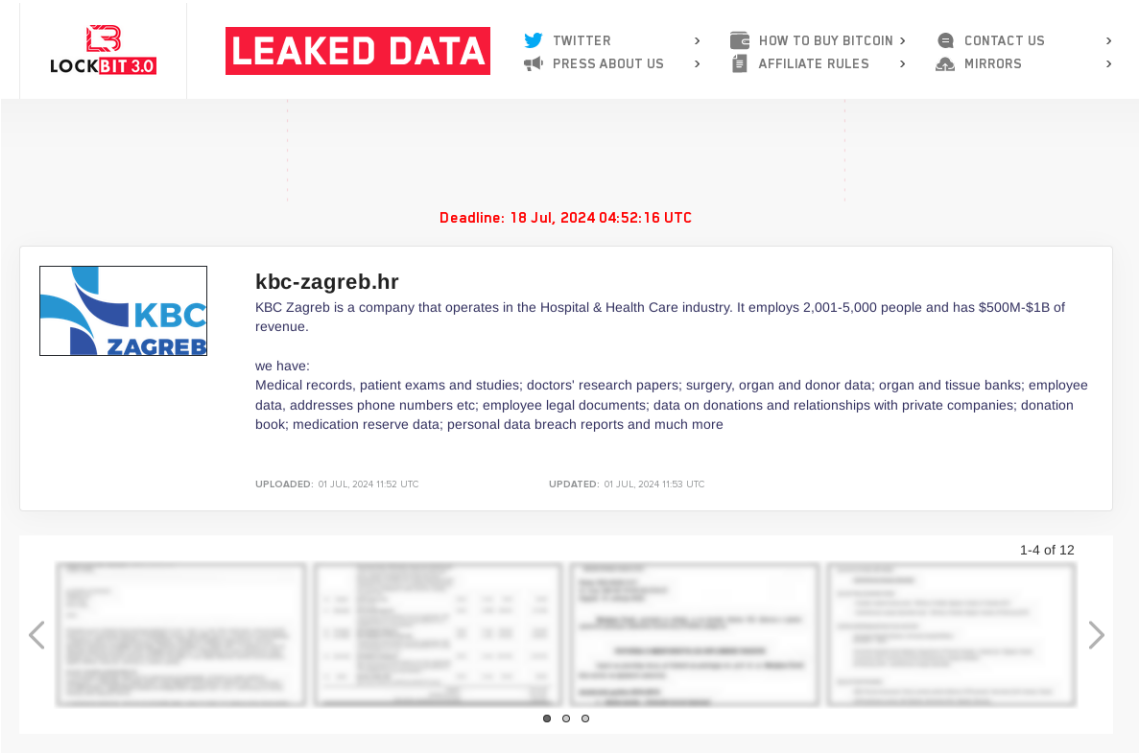

Posljednjih godina sve su češći napredni ucjenjivački kibernetički napadi na kritičnu infrastrukturu. U lipnju 2024. proveden je kibernetički napad ucjenjivačkim kripto kôdom na KBC Zagreb. Napadači su uspjeli ukrasti i zaključati veliku količinu medicinske dokumentacije bolnice. U okviru odgovora na ovaj kibernetički napad, Centar za kibernetičku sigurnost SOA-e proveo je forenzičku istragu i dao sigurnosne preporuke kojima je spriječena veća eskalacija napada, a eksfiltrirani (ukradeni) podaci su uspješno pronađeni i vraćeni KBC-u. Na slici zaslona se nalazi objava u kojoj su napadači objavili izvršeni napad, kao i nekoliko dokumenata kojim dokazuju da su u posjedu medicinske i druge dokumentacije KBC Zagreb. Napadači su prijetili objavom veće količine ukradenih podataka, no tu prijetnju na kraju nisu ispunili.

Kibernetički prostor i dalje se koristi za političku propagandu, poticanje društvenih nemira i polarizacije, širenje lažnih vijesti i teorija zavjere, osobito u kontekstu ruske agresije na Ukrajinu.

Veliku količinu podataka, uključujući i osobne podatke korisnika, uz internetske tvrtke, prikupljaju i države, ali i zlonamjerni pojedinci i grupe.

U sklopu Nacionalnog centra za kibernetičku sigurnost SOA je nastavila izgradnju SK@UT-a, nacionalnog sustava za otkrivanje kibernetičkih prijetnji i zaštitu kibernetičkog prostora. SK@UT trenutno obuhvaća više od 90 državnih tijela i pravnih osoba u RH. Na ovaj način osigurava se veća vidljivost hrvatskog kibernetičkog prostora i podiže se ukupna sposobnost i otpornost RH na kibernetičke napade velikih razmjera i kibernetičke krize te se stvaraju bolji uvjeti za proces atribucije kibernetičkih napada. Zakonom o kibernetičkoj sigurnosti sustav SK@UT je naveden i kao dobrovoljni dodatni mehanizam kibernetičke zaštite. U sklopu podizanja svijesti kibernetičke sigurnosti, SOA je 2023. i 2024. godine organizirala godišnje konferencije za predstavnike SK@UT zajednice na kojima su se razmatrale najbolje prakse kibernetičke zaštite i predlagala rješenja za osiguravanje sustava te analizirali slučajevi kibernetičkih napada.

Dostupnost velikog broja podataka na poslužiteljima povezanima na Internet i u okruženju računalstva u oblaku, dovodi do sve češćih masovnih krađa podataka. Stoga je EU pokrenula izradu niza regulativnih akata kojima bi se podigla razina kibernetičke otpornosti poput NIS2 direktive i Akta o kibernetičkoj otpornosti (*Cyber Resilience Act*). Proteklih godina EU je provela više javnih atribucija kibernetičkih napada, kao metode odvraćanja država koje sponzoriraju kibernetičke APT napade.

Po pitanju kibernetičke sigurnosti SOA je aktivna u međunarodnim forumima i platformama, posebice onima vezanima uz NATO i EU, pa tako Nacionalni centar za kibernetičku sigurnost predstavlja RH u okviru CyCLONe mreže za upravljanje kibernetičkim krizama na EU razini.

SOA, odnosno RH, sudjeluje i u globalnim naporima za suzbijanje ucjenjivačkih napada, i to na platformi Inicijative suzbijanja ucjenjivačkih napada (*Counter Ransomware Initiative - CRI*) koju je pokrenuo SAD uz više od 70 država partnera iz cijelog svijeta.

Na gospodarsku sigurnost RH utječu globalna gospodarska kretanja

U cilju zaštite gospodarskog sustava, SOA prikuplja i analizira podatke o rizicima i prijetnjama u okviru gospodarskih kretanja koje se negativno reflektiraju na hrvatsko gospodarstvo o čemu izvješćuje državni vrh i nadležna državna tijela. U sklopu ove zadaće, SOA može doći i do saznanja o potencijalnom počinjenju kaznenih djela o čemu izvješćuje tijela kaznenog progona.

Ulazak u eurozonu i schengenski prostor Hrvatsku je učinio još zanimljivijom za pokušaje netransparentnih ulaganja. To se posebice odnosi na moguće pokušaje pranja novca ili izbjegavanja međunarodnih mjera ograničenja, odnosno sankcija. Nakon što je EU donijela cijeli set mjera ograničenja (sankcija) usmjerenih protiv mogućnosti ruskog financiranja rata u Ukrajini, posebnu pozornost zahtijevaju pokušaji prikrivenog ulaganja ruskog kapitala u EU, prebacivanje novca iz Rusije te izbjegavanje sankcija.

Izbjegavanje sankcija ruski akteri ponekad pokušavaju provesti preko privatnih kompanija sa sjedištem u trećim državama, što predstavlja poseban izazov.

Stanje gospodarstava eurozone, a posebno najvećih država EU, ujedno i glavnih vanjskotrgovinskih partnera RH bitno utječe na industrijska kretanja u RH, kao i na stanje turističkog sektora RH. Unatoč gospodarskim poteškoćama u dijelu članica EU, gospodarstvo RH je u proteklom razdoblju nastavilo kontinuirani rast, iznad prosjeka EU i uz povećanje zaposlenosti.

Plutajući terminal za ukapljeni prirodni plin (LNG) nalazi se na otoku Krku. Terminal ima geopolitičku i strateško dimenziju u okviru jačanja europskog energetskog tržišta i povećanja sigurnosti opskrbe plinom EU, a posebno zemalja srednje i jugoistočne Europe koje za sebe žele osigurati pouzdani dobavni pravac plina. Riječ je o projektu koji je od strateškog značaja za EU i RH. Terminal je uključen na listu EU projekata od zajedničkog interesa te su mu dodijeljena bespovratna sredstva u iznosu od 101,4 milijuna eura. Tehnički kapacitet terminala je 2,9 milijarde kubnih metara godišnje. Terminal se sastoji od FSRU broda i kopnenog dijela terminala (Podaci i foto: LNG Hrvatska)

Hrvatski geoprometni položaj je značajan za europsko gospodarstvo i sigurnost, pri čemu se osobito ističe važnost hrvatskih jadranskih luka i njihova povezanost na europske prometne koridore.

Hrvatska energetska infrastruktura, posebice LNG terminal na Krku, značajno doprinose jačanju europske energetske neovisnosti.

Odnosi EU i Kine i dalje su obilježeni intenzivnim trgovinskim odnosima, ali i sistemskim suparništvom u pogledu vrijednosno-društvenog uređenja. Svoj model vladavine Kina promovira kao alternativu liberalnoj demokraciji.

Nova američka državna administracija nastoji ujednačiti svoju vanjskotrgovinsku bilancu najavom uvođenja trgovinskih ograničenja i carina državama s kojima imaju deficit u trgovinskoj razmjeni, kao i vratiti industrijsku proizvodnju u SAD.

Rusija je značajan dio svojih industrijskih kapaciteta preorijentirala na vojnu proizvodnju, dok je izvoz energenata nastojala preusmjeriti na treće države s obzirom da su joj smanjene mogućnosti plasiranja energenata u Europu. U proizvodnji svojih vojnih sustava Rusija se koristi zapadnom tehnologijom i komponentama.

Trajni rizik čini mogućnost da se zapadna tehnologija koristi za vojne potrebe autoritarnih režima pod sankcijama. Režimi pod sankcijama koriste se različitim načinima izbjegavanja sankcija i dobavljanja zapadnih tehnologija koje su im ograničene, ali i pokušavaju plasirati svoje proizvode, poput energenata, prikrivanjem njihovog stvarnog porijekla. Uz to, autoritarni režimi pokušavaju međusobnom suradnjom nadomjestiti potrebnu zapadnu tehnologiju vlastitim rješenjima.

Gospodarski kriminal i korupcija

Ukoliko SOA u sklopu svog operativnog rada dođe do saznanja koja mogu ukazivati na kaznena djela gospodarskog kriminala i korupcije, o tome je dužna izvijestiti Državno odvjetništvo (DORH), a po potrebi i druga državna tijela poput MUP-a.

Sukladno svojim zakonskim ovlastima, SOA ovim državnim tijelima u iznimnim slučajevima može pomoći svojim informacijama i operativno-analitičkim sposobnostima, i to na zahtjev DORH-a.

Slijedom otvaranja Ureda europskog tužitelja (EPPO) u RH, SOA ima mogućnost potpore radu EPPO-u, na istim načelnima i zakonskim odredbama kao i u slučaju DORH-a.

SOA je sudionik nacionalnog sustava suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma. Ovaj sustav sastoji se od niza državnih tijela kao što su Ured za sprječavanje pranja novca, DORH, USKOK, MUP, HNB, HANFA i Ministarstvo financija, uz međunarodnu suradnju sa stranim financijsko-obavještajnim jedinicama. I ovdje se SOA uključuje ako su njezine sposobnosti i nadležnosti potrebne drugim nadležnim tijelima u rješavanju pojedinih predmeta. Ovo je osobito značajno u postupcima sumnje na financiranje terorizma.

SOA aktivno radi na pronalasku nestalih osoba iz Domovinskog rata

Sredinom 2025. godine još uvijek je nepoznata sudbina 1363 osobe nestale tijekom Domovinskog rata te mjesto ukopa posmrtnih ostataka 385 smrtno stradalih osoba, što ukupno čini 1748 neriješenih slučajeva iz Domovinskog rata.

Jedan od prioriteta u radu SOA-e je prikupljanje podataka koji mogu pomoći u rasvjetljavanju sudbine i lokacije ukopa osoba nestalih tijekom Domovinskog rata. Uz traženje nestalih osoba i mjesta njihova ukopa, SOA samostalno i u suradnji s drugim državnim tijelima RH prikuplja podatke o okolnostima počinjenja ratnih zločina o čemu izvješćuje nadležna tijela.

U provedbi ovih zadaća, SOA kontinuirano surađuje s Ministarstvom hrvatskih branitelja, MUP-om, VSOA-om, DORH-om i drugim tijelima.

Jedna od najznačajnijih pronađenih lokacija u proteklom razdoblju, za koju je i SOA prikupila odgovarajuće podatke, jest masovna grobnica koja je otkrivena na saniranom vukovarskom odlagalištu otpada Petrovačka dola, gdje su provedena iskapanja i pronađeni posmrtni ostatci najmanje deset osoba nestalih s područja grada Vukovara nakon okupacije 1991. godine.

Lokacija saniranog odlagališta otpada Petrovačka dola najzahtjevnija je i najdugotrajnije istraživana lokacija masovne grobnice s posmrtnim ostacima nestalih osoba. Pretraživanje je započeto u travnju 2022., a prvi posmrtni ostaci žrtava pronađeni su u svibnju 2024. godine. Tijekom istraživanja iskopano je, pregledano i izvezeno na privremeno odlagalište više od 110.000 m3 otpada. Postoje naznake da se ispod brda azbesta nalazi još posmrtnih ostataka pa se istraživanje lokacije nastavlja. Tijekom 2024., posmrtni ostaci sedam nestalih osoba pronađeni su i na području Negoslavaca, a u siječnju 2025. pronađeni su ostaci tri osobe i na području Berka i Bobote. *(Slika zaslona: Ministarstvo hrvatskih branitelja)*

Pitanje pronalaska nestalih osoba izrazito je osjetljivo pitanje, koje ima svoju značajnu osobnu i humanitarnu dimenziju, ali i pitanje koje ima i značajan utjecaj na međunacionalne i međudržavne odnose.

U tom kontekstu, institucije Republike Srbije raspolažu dokumentacijom iz vremena Domovinskog rata, posebice onom koja se odnosi na vrijeme okupacije Hrvatskog Podunavlja, a koja bi mogla pomoći u rasvjetljavanju sudbine nestalih osoba. Na teritoriju Srbije boravi i najveći broj osoba koje raspolažu traženim podacima. Uz to, za vrijeme agresije na Republiku Hrvatsku, na teritoriju Republike Srbije nalazili su se zarobljenički logori u koje su nasilno odvođeni i zlostavljani hrvatski vojnici i civili, uglavnom iz područja Hrvatskog Podunavlja.

U tom se smislu od prošlog javnog izvješća nisu dogodili pozitivni pomaci u spremnosti institucija Republike Srbije za suradnjom. Naime, unatoč javno proklamiranoj najavi srbijanskih institucija o početku intenzivnije i konkretne suradnje po ovim pitanjima, ona se u proteklom razdoblju nije ostvarila unatoč inicijativama s hrvatske strane.

Zapadni Balkan još uvijek opterećuju neriješena međunacionalna i međudržavna političko-sigurnosna pitanja

Stabilnost i sigurnost Zapadnog Balkana, odnosno hrvatskog jugoistočnog susjedstva izvan EU, izuzetno je važna za hrvatsku nacionalnu sigurnost. Radi se o prostoru u kojem RH ima svoje nacionalne, gospodarske, sigurnosne, trgovinske, prometne i druge interese. Svaka značajna nestabilnost tog područja ima svoje posljedice i na hrvatsku nacionalnu sigurnost i interese. Uz to, u državama Zapadnog Balkana žive pripadnici hrvatskog naroda, kao konstitutivni narod u Bosni i Hercegovini (BiH), odnosno kao nacionalna manjina u drugim državama.

Radi se o prostoru kojeg u političko-sigurnosnom smislu već godinama obilježavaju neriješena međunacionalna i međudržavna pitanja, a čije rješavanje ide otežano unatoč angažmanu EU i SAD-a. U isto vrijeme, proces europskih integracija se odvija vrlo sporo ili stagnira.

U BiH je nastavljena politička nestabilnost uzrokovana različitim pogledima entiteta, konstitutivnih naroda i političkih opcija na ustavnopravno uređenje i vanjskopolitičko određenje BiH. Unatoč tome, u ožujku 2024. godine BiH su otvoreni pristupni pregovori s EU.

Proces koji je recentno generirao najviše nestabilnosti u BiH je sukob između vodstva entiteta Republika Srpska i Visokog predstavnika u BiH oko pitanja nadležnosti, kao i poteza vodstva Republike Srpske koje je Sud BiH presudio protuzakonitima. Vodstvo Republike Srpske pri tome otvoreno zagovara raspad BiH, a političku potporu osobito traže od Rusije, te će ovaj sukob i nadalje generirati političke i sigurnosne izazove.

Zahtjevi Hrvata u BiH za izmjenama Izbornog zakona kojima bi se osigurala legitimnost izbora hrvatskih predstavnika (posebice pri izboru hrvatskog člana Predsjedništva BiH) u skladu s Daytonskim ustavom i dalje nisu ostvareni. U isto vrijeme, unitarističke političke opcije sebi prihvatljive promjene Ustava i Izbornog zakona nastoje postići zaobilazeći odredbe Daytonskog ustava, primjerice podizanjem tužbi pred Europskim sudom za ljudska prava (ESLJP) čije presude su uglavnom išle u korist tužitelja. Na ovaj se način, implementacijom presuda ESLJP-a, nastoji dekonstruirati Daytonski ustav bez dogovora konstitutivnih naroda i mimo predstavničkih institucija BiH.

Republika Srbija je nastavila politiku balansiranja između Zapada, Rusije i Kine, uz nastavak napetosti u odnosima s Kosovom. Srbija i dalje aktivno promovira koncept „Srpskog svijeta“ kojem je cilj okupljanje Srba u susjednim državama, osobito u BiH, Crnoj Gori i Kosovu, pod jedinstvenim političkim okriljem službenog Beograda. Koncept „Srpskog svijeta“ u mnogim svojim elementima predstavlja presliku ruskog koncepta hibridnog djelovanja i poluge utjecaja prema susjednim državama pod nazivom „Ruski svijet“.

Srbija se u proteklom razdoblju suočila s više valova protuvladinih prosvjeda u kojima su prosvjednici zahtijevali demokratizaciju društva, depolitizaciju državnih institucija, jačanje slobode medija te suzbijanje korupcije. Najmasovnije prosvjede pokrenuli su studenti nakon što je u studenom 2024. u Novom Sadu u padu obnovljene nadstrešnice željezničkog kolodvora poginulo 16 osoba.

U kompleksnoj unutarnjoj situaciji s rastućom društvenom polarizacijom, u medijima bliskima vladajućim strukturama u Srbiji jača politički i medijski narativ o vanjskim i unutarnjim neprijateljima te ozračju nacionalne prijetnje, a s ciljem kompromitacije studentskih prosvjeda. Republika Hrvatska je u tom kontekstu osobito označena kao „trajni antisrpski faktor“ te kao država koja organizira studentske prosvjede i neprijateljski djeluje prema Srbiji.

Najviši politički dužnosnici Srbije su i tijekom službenih sastanaka navodili da se u slučaju studentskih prosvjeda radi o „obojenoj revoluciji“ koju su organizirale pojedine zapadne države i njihove obavještajne službe.

Režim Aleksandra Vučića koristeći sigurnosni sustav i medije pod svojom kontrolom pokušavao je diskreditirati studentske prosvjede konstruiranjem teza da su prosvjede organizirale hrvatske i druge strane službe, s ciljem „rušenja Vučića i Srbije“. Tako je medij Informer, blizak režimu, u realnom vremenu objavljivao fotografije, osobne podatke i kretanje studenata iz RH tijekom njihovog turističkog boravka u Beogradu u prosincu 2024., istovremeno ih proglašavajući „hrvatskim špijunima“ čime im je bila izravno ugrožena osobna sigurnost. Hrvatskim studentima je na povratku u RH nepoznata osoba u službenim prostorijama na graničnom prijelazu uručila kutiju s rakijom i porukom u kojoj je pisalo da „pozdrave kolege iz SOA-e“. Uz hrvatske studente, i drugi građani RH su doživljavali slične neugodnosti tijekom boravka u Srbiji, a pojedini su privedeni i protjerani iz Srbije ili im je zabranjen ulazak u Srbiju. (Foto: slika zaslona medijskih objava Informera)

Srbijansko-kosovski odnosi i dalje su nestabilni. U proteklom razdoblju kosovske su vlasti aktivnije radile na zatvaranju paralelnih paradržavnih srbijanskih institucija koje djeluju na

sjeveru Kosova naseljenog pretežno srpskim stanovništvom, čime Priština nastoji ojačati državni suverenitet Kosova na tom dijelu teritorija i ograničiti utjecaj Beograda. U takvim okolnostima eskalacija napetosti na Kosovu ostaje kontinuirani rizik. Stoga ulogu jamca sigurnosti i dalje ima vojna nazočnost međunarodnih snaga.

Na primjeru oružanog napada paravojnih srpskih formacija na kosovsku policiju u selu Banjska 24. rujna 2023. pokazalo se kako postoje akteri koji žele destabilizaciju sigurnosne situacije na sjeveru Kosova, odnosno sabotiranje pregovaračkog procesa.

Priština je optužila Beograd da stoji iza napada, što su srbijanski dužnosnici odbijali. Odgovornost za napad preuzeo je Milan Radoičić, bivši potpredsjednik Srpske liste, političke stranke srpske zajednice na Kosovu, bliske službenom Beogradu. Radoičić je osobno sudjelovao u oružanom sukobu te je prebjegao u Srbiju, gdje je saslušan, a i dalje se očekuje pokretanje kaznenog postupka protiv njega. Još uvijek nije razjašnjeno kako se navedena paravojna formacija organizirala i naoružala teškim naoružanjem vojnog porijekla.

U oružanom napadu paravojne skupine Srba na ophodnju kosovske policije u selu Banjska poginuo je jedan policajac i trojica pripadnika te skupine, a više ih je uhićeno. Pripadnici paravojne skupine su se nakon sukoba sklonili u obližnji samostan. Na snimci iz samostana vidi se i vođa paravojne skupine Milan Radoičić. Kosovska policija je idućih dana zaplijenila veću količinu oružja, streljiva i vojne opreme. (Slika zaslona: Kosovska policija)

U Crnoj Gori nastavljen je društveno-politički rascjep između crnogorske, proeuropske opcije i srpske opcije, koja je ujedno proruski i antizapadno orijentirana. Radikalne srpske stranke su dio trenutne vladajuće političke koalicije. Vlast u Crnoj Gori nastoji iskazati europsku opredijeljenost i privrženost zajedničkim europskim politikama i vrijednostima, ali utjecaj srpskih političkih opcija s nacionalističkim i anti-zapadnim stavovima može negativno utjecati na proces europskih integracija, kao i na vanjskopolitičke odnose Crne Gore s članicama EU.

Uz svoju vjersku ulogu, Srpska pravoslavna crkva (SPC) ima značajan nacionalni i regionalni politički utjecaj. U političkom segmentu, vodstvo SPC-a podržava i promovira politički koncept „Srpskog svijeta“, pri čemu osobito ističu BiH, Crnu Goru i Kosovo kao dio tog prostora. Primjer podrške konceptu „Srpskog svijeta“, kao i jačanja percepcije jedinstva srbijanske države i SPC-a, bio je vidljiv u sudjelovanju vrha SPC-a u Prvom svesrpskom nacionalnom saboru pod nazivom „Jedan narod, jedan sabor – Srbija i Srpska“ u Beogradu 8. lipnja 2024. zajedno s političkim čelnicima Srbije i entiteta Republika Srpska. „Svesrpski sabor“ je poslužio za novo plasiranje nacionalističke ideje „jedan narod, jedna vjera, jedna država“, stavljajući u prvi plan Republiku Srpsku te uvodeći i Crnu Goru u taj kontekst.

Patrijarh SPC-a Porfirije prilikom susreta s Putinom 22. travnja 2025. zahvalio se na ruskoj podršci i stavu vezanom uz Kosovo, Republiku Srpsku i Crnu Goru. Posebno je istaknuo želju da u perspektivi, u novom geopolitičkom razgraničenju, Srbi budu blizu „ruskog svijeta“. Porfirije je studentske prosvjede u Srbiji okarakterizirao kao „obojenu revoluciju“ istaknuvši kako centri moći sa Zapada žele razbiti srpski identitet i kulturu. *(Foto: Ured Predsjednika RF)*

Rusija nastavlja s aktivnostima usporavanja i onemogućavanja procesa euroatlantskih integracija na području Zapadnog Balkana. Posebno se to ogleda na primjeru Srbije koju Rusija politički, diplomatski, vojno i obavještajno podržava u njezinim vanjskopolitičkim ciljevima (prvenstveno glede Kosova i Republike Srpske), ali i u unutarnjopolitičkim procesima. Rusija koristi tradicionalne veze sa Srbijom, odnosno Srbima u drugim državama, osobito u Republici Srpskoj u BiH, kao temelj za političku, sigurnosnu i gospodarsku suradnju.

Rusija je obavještajno ojačala svoju prisutnost u Srbiji, posebice pripadnicima obavještajnog sustava koji su prethodno protjerani iz zemalja EU-a gdje su prikriveno obavještajno djelovali kao diplomati. Našavši utočište u Srbiji, navedeni ruski obavještajci mogu neometano nastaviti svoje aktivnosti. Istovremeno, Srbija i Rusija i formalno jačaju obavještajnu suradnju.

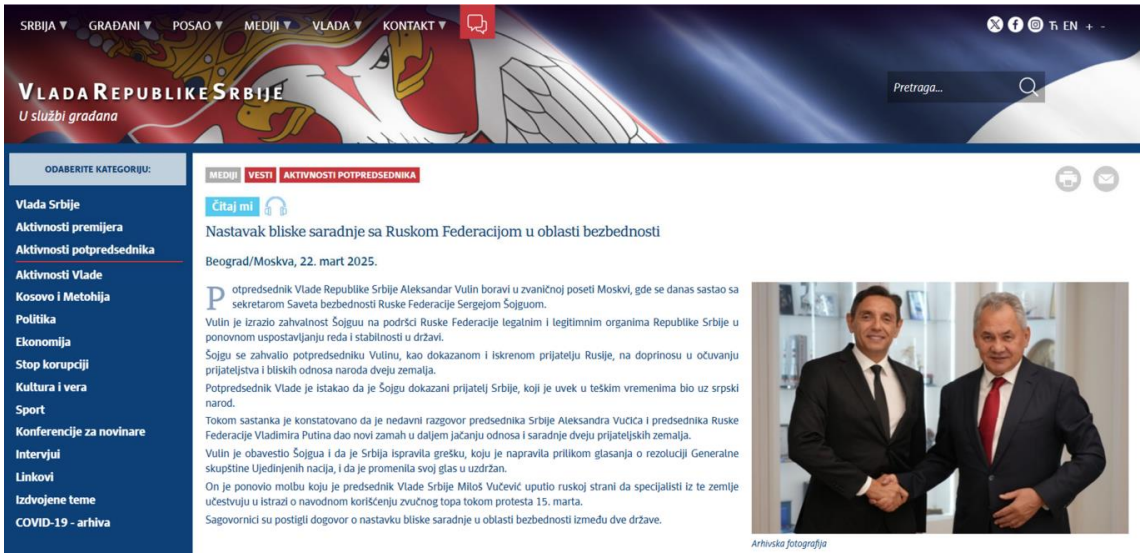

U ožujku 2025. Vlada Republike Srbije se tijekom studentskih prosvjeda zahvalila Ruskoj Federaciji na pomoći „u ponovnom uspostavljanju reda i stabilnosti u državi". Tadašnji potpredsjednik Vlade Republike Srbije Aleksandar Vulin tom prigodom se sastao s tajnikom Vijeća sigurnosti Ruske Federacije Sergejem Šojguom. Vulin je istaknuo kako ruske specijalne službe pomažu srbijanskim vlastima u suzbijanju prosvjeda te da su srbijanske i ruske službe već ranije službeno dogovorile suradnju u borbi protiv „obojenih revolucija". Srbijanske vlasti studentske prosvjede označavaju kao „obojenu revoluciju koju financiraju i organiziraju zapadne obavještajne službe". Primjer suradnje srbijanskih i ruskih sigurnosnih službi jest i slučaj kada je srbijanska sigurnosno-obavještajna agencija BIA objavila izvještaj ruske sigurnosne službe FSB o upotrebi tzv. zvučnog topa tijekom velikog studentskog prosvjeda u Beogradu 15. ožujka 2025. U izvještaju je FSB negirao uporabu akustičnih uređenja za razbijanje prosvjeda, te je konstatirao da „postoje javne naznake režirane provokacije uz učešće specijalno pripremljene grupe osoba i korištenje pametnih telefona za sinkronizaciju pokreta uz imitaciju efekta akustičnog topa i također blokiranje hitne pomoći". (Slika zaslona: Vlada Republike Srbije)

Sa srbijanskog teritorija djeluju i ruski hibridni alati. U studenom 2022. godine u Srbiji je pokrenut medij RT na srpskom jeziku (RT Balkan), a od ranije djeluje srbijanska podružnica Sputnika. Navedeni mediji služe za širenje proruskih i protuzapadnih narativa na Zapadnom Balkanu.

Organizirani kriminal sa Zapadnog Balkana aktivan je u krijumčarenju narkotika

Prikupljanje podataka i sagledavanje aktivnosti domaćih i transnacionalnih organiziranih kriminalnih skupina predstavljaju kontinuiranu zadaću SOA-e. SOA sagledava i načine financiranja međunarodnog organiziranog kriminala, mogući koruptivni utjecaj osoba iz kriminalnog miljea prema RH i modalitete pranja novca.

S područja Zapadnog Balkana najznačajnije su „srpsko-crnogorske“ organizirane kriminalne skupine koje se ponajviše bave međunarodnim krijumčarenjem narkotika te kontinuirano nastoje ojačati svoje djelovanje. U proteklom razdoblju nastavili su se i međusobni oružani obračuni i likvidacije pripadnika ovih suprotstavljenih kriminalnih skupina, što predstavlja rizik i za javnu sigurnost i živote građana.

Najprofitabilnija aktivnost i dalje im je krijumčarenje kokaina iz Južne Amerike u Europu, pa su proteklih godina provedene brojne međunarodne policijske akcije uz veliki broj uhićenika. Uz međunarodno krijumčarenje opojnih droga, organizirane kriminalne skupine bave se organiziranjem ilegalnih migracija, krijumčarenjem i nezakonitom trgovinom oružja te minsko-eksplozivnih sredstava.

Regionalne organizirane kriminalne skupine kontinuirano pokušavaju angažirati pojedine hrvatske državljane kao suradnike, primjerice pomorce i skipere za krijumčarenje narkotika morskim putem, kao i pripadnike kriminalnog miljea u RH koji im povremeno pružaju potporu u prikrivanju njihova boravka u RH, nabavi krivotvorenih hrvatskih dokumenata, pokušajima pranja novca u RH i sličnim nezakonitim aktivnostima.

Slobodno kretanje unutar schengenskog prostora EU pripadnici međunarodnog kriminalnog miljea nastoje koristiti za prikriveni ulazak na hrvatski teritorij i u svrhu kriminalnih aktivnosti. Zbog toga SOA za pripadnike organiziranih kriminalnih skupina inicira postupke zabrane ulaska u RH ili protjerivanja iz RH te je u proteklom razdoblju za više desetaka osoba određena ova preventivna sigurnosna mjera.

SOA daje potporu MUP-u u presijecanju krijumčarskih aktivnosti preko teritorija RH, uz posebnu pozornost usmjerenu na krijumčarenje oružja i eksplozivnih tvari s područja Zapadnog Balkana. U okolnostima lake dostupnosti oružja u balkanskim zemljama dio oružja završava i u rukama pripadnika migrantskih krijumčarskih mreža. Također, postoji mogućnost da ilegalno naoružanje bude iskorišteno za počinjenje terorističkih napada.

SOA kontinuirano sagledava mogućnost da se oružje krijumčari na krizna žarišta ili u države pod međunarodnim sankcijama, kao i problematiku proliferacije i roba dvojne namjene.

Po ovim temama suzbijanja organiziranog kriminala SOA ima razvijenu međunarodnu suradnju, kao i suradnju s policijom i drugim nacionalnim tijelima.

Nezakonite migracije i dalje su intenzivne pod utjecajem nestabilnih globalnih prilika

SOA kontinuirano analizira podatke i procjenjuje trendove problematike ilegalnih migracija. Ulaskom RH u Schengen očekivano je došlo do pojačanog pritiska migranata na granicu RH, a posljedično i pojačanih aktivnosti transnacionalnih krijumčarskih mreža.

Činjenica da većina ilegalnih migranata ne posjeduje isprave kojima mogu dokazati svoj stvarni identitet predstavlja poseban sigurnosni rizik. Nekontrolirani dolasci migranata s nepoznatim ili lažnim identitetima povećavaju rizik od tranzita pripadnika terorističkih ili paravojnih postrojbi te kriminalnih skupina iz kriznih žarišta.

Grupiranje većeg broja migranata uz granicu RH kao i tranzit hrvatskim teritorijem predstavljaju sigurnosne rizike u smislu jačanja krijumčarskih mreža, međusobnih obračuna migrantskih skupina, samoradikalizacije nezadovoljnih migranata, pokušaja nasilnih grupnih proboja granice, širenja lažnih i uznemirujućih vijesti te porasta broja ekstremističkih skupina u društvu.

Na određenim dijelovima migrantskih ruta na Zapadnom Balkanu postoje naoružane krijumčarske skupine koje se sve češće međusobno sukobljavaju, prilikom čega koriste hladno, ali i vatreno oružje. Krijumčarske mreže koriste komunikacijske platforme i društvene mreže (Telegram grupe i sl.) za komuniciranje na kojima se, između ostalog, migrantima nude i krivotvoreni dokumenti zemalja EU.

U 2024. godini u RH je ušlo oko 29.000 ilegalnih migranata, što je oko 60% manje u odnosu na 2023. godinu. Po podacima Frontexa, u EU je na nereguliran način u 2024. godini ušlo oko 239.000 migranta (38% manje nego u 2023.), od čega je istočnomediteranskom rutom u Europu ušlo 69.436 migranata (14% više nego godinu ranije) najviše iz Afganistana i Sirije. Istočnomediteranska ruta (koja dijelom prolazi i preko teritorija RH) je i najbrojnija ruta ulaska migranata u EU u 2024. godini, dok je srednjomediteranskom rutom ušlo 66.766 migranata (59% manje nego u 2023. godini). Tek oko 10% nezakonitih migranata čine žene, a maloljetnici su u 2024. godini činili oko 16%.

U 2024. godini nastavljen je ulazak ruskih državljana u RH, uglavnom etničkih pripadnika naroda s područja sjevernog Kavkaza, među kojima je SOA identificirala pojedince povezane s tamošnjim sigurnosnim i paravojnim strukturama, a koji mogu predstavljati sigurnosni rizik.

Značajan dio migracijskog pritiska prema RH rezultat je bezviznih režima koje pojedine države susjedstva imaju s državama iz kojih dolazi veliki broj migranata. Na ovaj način migranti legalno dolaze na područje Zapadnog Balkana, odakle se nelegalno nastoje prebaciti u RH, odnosno EU.

Došlo je i do značajnog povećanja broja kaznenih djela povezanih s migracijama, kao i broja uhićenih krijumčara. Po podacima MUP-a, policija je u 2023. godini uhitila više od 1500 krijumčara, dok je taj broj u 2024. godini povećan na više od 1800 krijumčara.

SOA suradnjom s međunarodnim partnerima sudjeluje u zaštiti europske sigurnosti

Sigurnosno-obavještajni sustavi demokratskih država, posebice onih u okviru NATO-a i EU, sve više intenziviraju i proširuju svoju suradnju. SOA je prepoznata kao izuzetno aktivna u doprinosu jačanju europskih i euroatlantskih sigurnosno-obavještajnih platformi.

Međunarodna sigurnosno-obavještajna suradnja odvija se na svim područjima djelovanja kroz razmjenu podataka, upozorenja i procjena, zajednički operativni rad na pojedinim sigurnosnim temama, razmjenu iskustava, zajedničku obuku i druge načine suradnje.

Međunarodna suradnja može se odvijati bilateralno, a sve su značajnije multilateralne sigurnosne i obavještajne platforme.

SOA ima uspostavljenu suradnju s desecima europskih i svjetskih sigurnosnih i obavještajnih agencija. Bilateralna suradnja s partnerima ovisi o specifičnosti svake države i zajedničkim interesima i sigurnosnim izazovima. Najintenzivniju bilateralnu suradnju SOA ima sa sigurnosnim i obavještajnim agencijama demokratskih država, članica NATO-a i EU.

SOA je članica je svih relevantnih europskih i regionalnih multilateralnih sigurnosnih i obavještajnih platformi. U sklopu EU i NATO-a, SOA je vrlo aktivna u radu odgovarajućih sigurnosnih i obavještajnih tijela. Proteklih je godina SOA predsjedavala svim najznačajnijim europskim sigurnosnim i obavještajnim platformama.

Neke multilateralne platforme podrazumijevaju i operativnu suradnju unutar koje se sigurnosne službe država članica EU-a i drugih zapadnoeuropskih država zajednički suprotstavljaju sigurnosnim prijetnjama Europi.

Primjer takve suradnje je Obavještajni koledž u Europi (*Intelligence College in Europe - ICE*) koji je pokrenut u Zagrebu u veljači 2020., a u kojem države članice razvijaju zajedničku europsku obavještajnu kulturu i suradnju s civilnom zajednicom. U akademskom programu Obavještajnog koledža uključeni su Fakultet političkih znanosti, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, a od 2024. i Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“.

Posebno značajan doprinos SOA-e jačanju i razvoju sposobnosti europskih sigurnosno-obavještajnih sustava jest početak rada Centra izvrsnosti za prikupljanje, obradu i analizu podataka iz otvorenih izvora (OSINT). Hrvatski sabor je 2023. godine donio zakon o osnivanju Centra izvrsnosti za OSINT, a Centar je početkom 2024. godine započeo s radom. Trenutno je devet europskih država uključeno u rad Centra: Hrvatska, Njemačka, Francuska, Španjolska, Italija, Mađarska, Poljska, Austrija i Švicarska, a potpisan je i Memorandum o razumijevanju s Obavještajno analitičkim centrom EU (EU INTCEN). Više o radu Centra izvrsnosti za OSINT može se pronaći na internetskim stranicama www.osintcoe.hr.

SOA je po opsegu zadaća najznačajnije tijelo sigurnosno-obavještajnog sustava RH

Sigurnosno-obavještajni sustav Republike Hrvatske

Sigurnosno-obavještajni sustav dio je sustava nacionalne sigurnosti RH. SOA je najveće i po opsegu zadaća najznačajnije tijelo sigurnosno-obavještajnog sustava RH.

Sigurnosno-obavještajni sustav definiran je Zakonom o sigurnosno-obavještajnom sustavu RH. U RH djeluju dvije sigurnosno-obavještajne agencije: SOA koja obavlja sigurnosno-obavještajne zadaće u civilnom sektoru te Vojna sigurnosno-obavještajna agencija (VSOA) koja obavlja sigurnosno-obavještajne zadaće u vojnom i obrambenom sektoru.

Shema sigurnosno-obavještajnog sustava RH

Rad sigurnosno-obavještajnih agencija usmjeravaju Predsjednik RH i Vlada RH kroz Vijeće za nacionalnu sigurnost (VNS). VNS razmatra i procjenjuje sigurnosne prijetnje i rizike te donosi odgovarajuće zaključke.

U sklopu VNS-a Predsjednik RH i Vlada RH zajednički utvrđuju Godišnje smjernice za rad sigurnosno-obavještajnih agencija koje sadržavaju teme i prioritete bitne za ostvarivanje ciljeva nacionalne sigurnosti RH. Temeljem Godišnjih smjernica SOA planira rad i izvješćuje korisnike, a one služe i kao osnova za provedbu nadzora rada i ocjenjivanja ispunjavanja zadaća SOA-e.

Uz Zakon o sigurnosno-obavještajnom sustavu RH i Godišnje smjernice, na rad SOA-e utječu i drugi zakonski i strateški akti. Jedan od njih i Zakon o kibernetičkoj sigurnosti iz 2024. godine kojim je SOA postala središnje državno tijelo zaduženo za kibernetičku sigurnost.

Operativno usklađivanje rada agencija, provedbu i razradu odluka Predsjednika RH i Vlade RH o usmjeravanju rada SOA-e i VSOA-e provodi Savjet za koordinaciju sigurnosno-obavještajnih agencija (Savjet). Na čelu Savjeta je potpredsjednik Vlade RH zadužen za nacionalnu sigurnost, a zamjenik mu je savjetnik Predsjednika RH za nacionalnu sigurnost. Uz navedene, članovi Savjeta su ravnatelji SOA-e i VSOA-e te predstojnik UVNS-a. U radu Savjeta mogu sudjelovati i druge osobe na poziv predsjednika Savjeta.

Stručne i administrativne poslove za VNS i Savjet obavlja Ured Vijeća za nacionalnu sigurnost (UVNS), koji provodi i stručni nadzor nad sigurnosno-obavještajnim agencijama i omogućuju VNS-u ocjenu rada agencija.

Od ostalih tijela sigurnosno-obavještajnog sustava, Zavod za sigurnost informacijskih sustava (ZSIS) obavlja poslove u tehničkim područjima sigurnosti informacijskih sustava i mreža državnih tijela, dok Operativno-tehnički centar za nadzor telekomunikacija (OTC), na zahtjev SOA-e i drugih ovlaštenih tijela, uz odgovarajući nalog i odobrenje provodi aktivaciju i upravljanje mjerom tajnog nadzora telekomunikacijskih usluga, djelatnosti i prometa.

Uloga SOA-e

SOA ima dva temeljna područja djelovanja; sigurnosni i obavještajni rad.

Sigurnosni segment rada SOA-e obuhvaća prikupljanje i analizu podataka u cilju otkrivanja i sprječavanja radnji pojedinaca ili skupina koje su usmjerene protiv opstojnosti, neovisnosti, jedinstvenosti i suvereniteta RH te ka nasilnom rušenju ustroja državne vlasti, ugrožavanju ljudskih prava i temeljnih sloboda te protiv osnova gospodarskog sustava RH.

Obavještajni segment rada SOA-e obuhvaća prikupljanje i analizu podataka političke, gospodarske, znanstveno-tehnološke i sigurnosne prirode koji se odnose na strane države, organizacije, političke i gospodarske saveze, skupine i osobe te ostale podatke.

Dok neke države imaju zasebne agencije za sigurnosni i obavještajni rad, RH je od 2006. godine objedinila ova dva područja rada unutar SOA-e.

Zakonom o kibernetičkoj sigurnosti SOA je dobila i treće važno područje rada: obavljanje poslova središnjeg državnog tijela za kibernetičku sigurnost.

Organizacija i ustroj

Uredbom Vlade RH, uz suglasnost Predsjednika RH, SOA je 2024. godine prilagodila svoj ustroj novim sigurnosnim prilikama i potrebama, a unutar SOA-e osnovan je i Nacionalni centar za kibernetičku sigurnost.

Radom SOA-e rukovodi se iz središnjice u Zagrebu, dok se teritorij cijele RH pokriva radom 4 područna centra s pripadajućim ustrojstvenim jedinicama.

Središnjica SOA-e ustrojstveno je sastavljena od sedam osnovnih cjelina:

- Operativa koja se bavi prikupljanjem podataka,
- Analitika koja analizira podatke i izrađuje odgovarajuće analitičke uratke,
- Tehnika koja obuhvaća posebne tehnologije, informatiku i komunikacije,
- Nacionalni centar za kibernetičku sigurnost (NCKS),
- Protuobavještajna zaštita i unutarnji nadzor,
- Međunarodna suradnja,
- Ljudski potencijali, pravni i materijalno-financijski poslovi.

Radom SOA-e upravlja ravnatelj, odnosno zamjenik ravnatelja, koje supotpisom imenuju Predsjednik RH i predsjednik Vlade RH. Mandat ravnatelja SOA-e traje četiri godine. Od 1. rujna 2024. godine, nakon odlaska tadašnjeg ravnatelja SOA-e na dužnost u tijela EU, upravljanje SOA-om preuzeo je zamjenik ravnatelja Hrvoje Omrčanin.

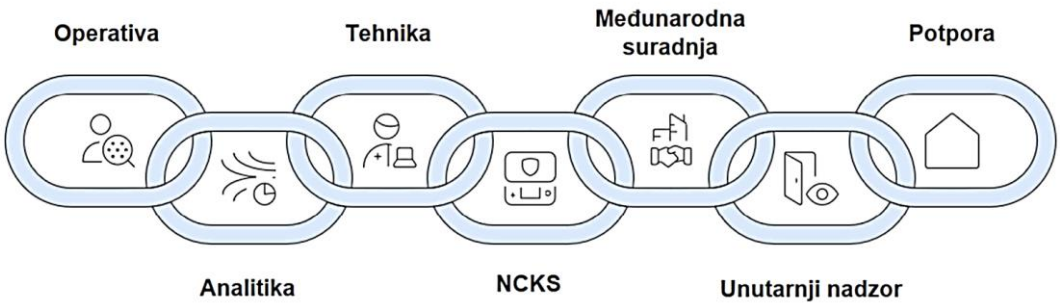

Osnovne organizacijske cjeline SOA-e

Upravljanje proračunom

U 2024. godini proračun SOA-e iznosio je oko 75 milijuna eura. Povećanje u odnosu na ranije godine rezultat je općeg povećanja izdataka za zaposlenike u državnoj upravi, kao i povećanja ulaganja u sigurnost na državnoj razini, osobito u području kibernetičke sigurnosti.

Struktura proračuna, kao i podaci o financijskom poslovanju SOA-e su tajni. Radi se o zakonskom ograničenju koje se primjenjuje i u drugim državama članicama EU i NATO-a. Najveći dio izdataka u strukturi proračuna SOA-e čine rashodi za zaposlenike, zatim rashodi za dnevno i operativno djelovanje, a značajan udio izdataka ulaže se u razvoj i modernizaciju.

Razvoj i modernizacija sposobnosti provode se planski, imajući u vidu zadaće i potrebe SOA-e, kao i sigurnosne izazove na koje SOA mora biti spremna odgovoriti. Apsolutni, kao i relativni iznos koji SOA izdvaja za modernizaciju sve je veći. U posljednjih 5 godina SOA je više nego utrostručila iznos koji ulaže u nove tehnologije i modernizaciju svog rada.

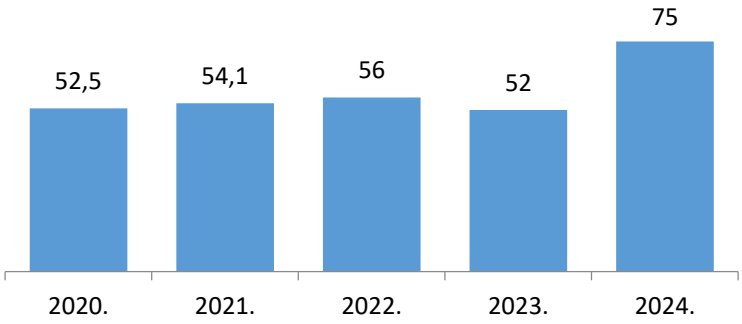

Kretanje proračuna SOA-e po godinama, u milijunima eura

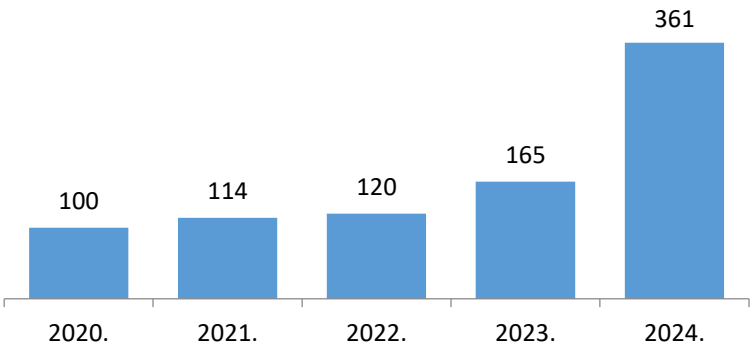

Indeks sredstava uloženih u razvoj i modernizaciju od 2020. do 2023. g.

(2020. g. = 100)

SOA u planiranju i izvršenju proračuna provodi sve propisane mjere o zakonitom korištenju proračunskih sredstava te izvješćuje nadležna državna tijela o svojim proračunskim izdatcima.

Nadzor rada SOA-e

Podatke značajne za nacionalnu sigurnost SOA prikuplja komunikacijom s građanima, potraživanjem službenih podataka od državnih i lokalnih tijela te pravnih osoba, iz javnih i otvorenih izvora, primjenom tajnih mjera i postupaka te razmjenom podataka s partnerskim agencijama.

Primjenu mjera kojima se privremeno ograničavaju neka ustavna ljudska prava i temeljne slobode SOA-i odobrava Vrhovni sud, dok neke zakonom propisane mjere odobrava i ravnatelj SOA-e.

Kako bi se osigurala zakonitost rada i postupanja SOA-e, prvenstveno pri primjeni mjera tajnog prikupljanja, SOA je pod stalnim trostrukim nadzorom rada:

- parlamentarni nadzor provodi Hrvatski sabor neposredno ili posredstvom Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost;
- stručni nadzor provodi UVNS. Nadzor UVNS-a omogućuje Predsjedniku Republike i Vladi RH nadzor nad radom sigurnosno-obavještajnih agencija. Također, UVNS-ov nadzor sadržava ocjenu provođenja odluka Predsjednika Republike i Vlade RH u usmjeravanju rada sigurnosno-obavještajnih agencija;
- građanski nadzor provodi Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija. Građanski nadzor predstavlja institut koji je rijedak u demokratskom svijetu.

S obzirom da je zakonitost rada SOA-e podložna i sudskoj kontroli, može se govoriti i o četvrtoj, tzv. sudskoj razini nadzora SOA-e.

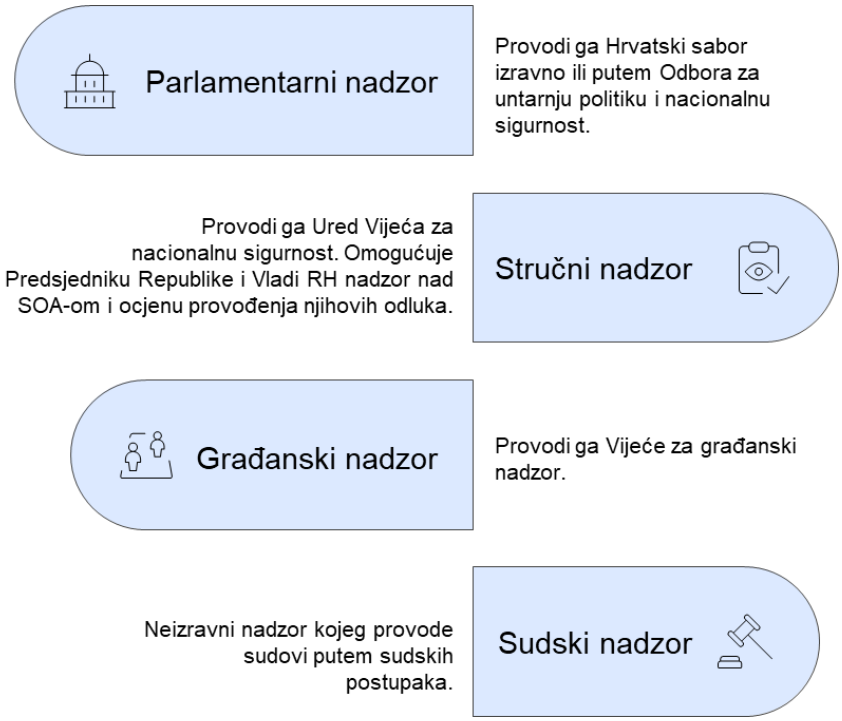

Ilustracija vanjskog nadzora nad zakonitošću rada SOA-e

Nadzorna tijela u obavljanju nadzora imaju široke mogućnosti utvrđivanja činjenica poput uvida u dokumente SOA-e, obavljanja razgovora s ravnateljem i zaposlenicima SOA-e i drugo.

Prema dostavljenim rezultatima provedenih nadzora proteklih godina nisu utvrđene nezakonitosti u postupanju SOA-e.

Uz nadzor zakonitosti rada SOA-e, UVNS svake godine provodi nadzor stručnih i profesionalnih standarda rada svih segmenata i organizacijskih jedinica SOA-e. Stoga izvješća o nadzoru UVNS-a sadržavaju i osvrt na ove aspekte rada te uključuju i stručne primjedbe i preporuke UVNS-a u svrhu dodatnog unaprjeđivanja kvalitete rada SOA-e. UVNS izvješća o nadzoru SOA-e dostavlja državnom vrhu.

Uz vanjski nadzor, unutar SOA-e djeluje i tzv. unutarnji nadzor, zasebna ustrojstvena jedinica zadužena za nadzor zakonitosti rada ustrojstvenih jedinica i zaposlenika SOA-e, zaštite tajnosti podataka i protuobavještajne zaštite.

Izvješćivanje korisnika

O svim važnijim podacima bitnima za nacionalnu sigurnost, analizama i procjenama SOA jednako i istovremeno izvješćuje Predsjednika RH, predsjednika Hrvatskog sabora, predsjednika Vlade RH i predstojnika UVNS-a. SOA je tijekom 2024. godine svakom od njih dostavila po 593 informacije i druga analitička izvješća.

Kao dio sustava nacionalne i domovinske sigurnosti, SOA kontinuirano surađuje s drugim državnim tijelima i dostavlja im podatke i procjene koje su im potrebne u obavljanju njihovih zadaća. SOA, ovisno o vrsti podataka, dostavlja svoje informacije i analize MUP-u, MVEP-u, DORH-u, USKOK-u, MORH-u, Ministarstvu gospodarstva i drugima. SOA je u 2024. godini uputila oko 9.100 različitih sigurnosno-obavještajnih informacija drugim državnim tijelima, što je na razini višegodišnjeg prosjeka.

Sigurnosne provjere

U sklopu svog preventivnog rada i jačanja informacijske sigurnosti SOA obavlja sigurnosne provjere (temeljne sigurnosne provjere i one za pristup klasificiranim podacima). Posljednje tri godine SOA provodi više od 6.000 sigurnosnih provjera godišnje. Gotovo 80% provedenih sigurnosnih provjera su sigurnosne provjere različitog stupnja za pristup klasificiranim podacima, dok oko 20% provjera čine temeljne sigurnosne provjere.

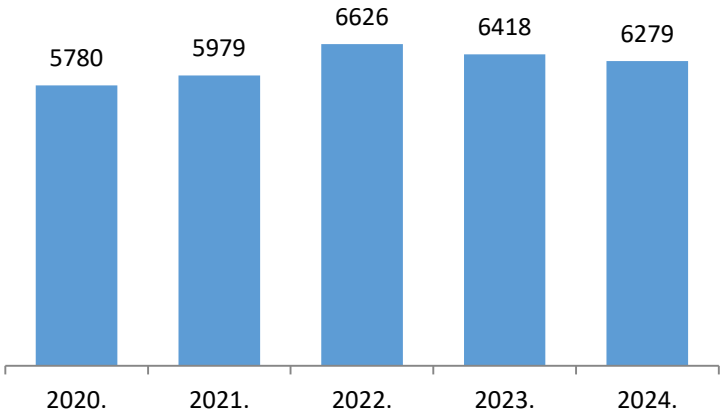

Broj provedenih sigurnosnih provjera po godinama

Tijekom 2024. godine izrađena je 551 sigurnosna prosudba vezanih uz kretanje i boravak štićenih osoba te uz štićene objekte. To je oko 5% više nego 2023. godine.

Broj provjera u postupku rješavanja statusnih pitanja stranaca i državljanstava nastavio se povećavati te je u 2024. godini provjereno ukupno 108.811 osoba. Ponajviše se radi o provjerama u postupcima izdavanja viza stranim državljanima u RH.

U rješavanju zahtjeva za međunarodnom zaštitom (azil i supsidijarna zaštita) sudjeluje i SOA koja MUP-u daje mišljenje o zahtjevima, pri čemu se svakom predmetu pristupa individualno.

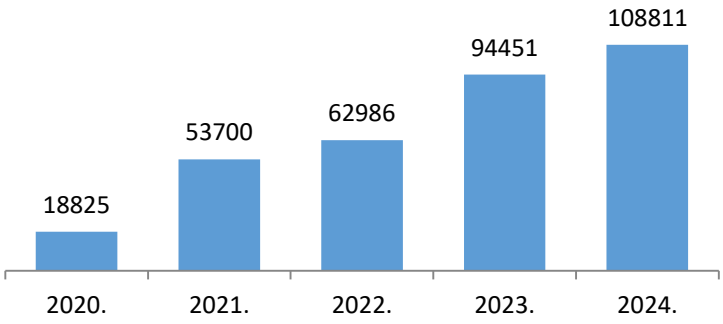

Broj provjera SOA-e u postupku rješavanja svih statusnih pitanja stranaca i državljanstava po godinama

SOA stalno zaprima prijave za posao i provodi kandidacijske postupke

Unatoč napretku tehnologije, sposobnosti i kompetencije zaposlenica i zaposlenika SOA-e odlučujući su za kvalitetu rada i izvršavanje zadaća SOA-e. Zbog specifičnosti sigurnosno-obavještajnih zadaća, kao i zbog rizika i mogućih opasnosti kojima mogu biti izloženi, SOA je zakonski dužna štititi identitet svojih zaposlenica i zaposlenika.

Ukupni broj zaposlenika i struktura zaposlenika SOA-e su klasificirani podaci. Najveći dio zaposlenika SOA-e su službene osobe, dok manji dio čine namještenici. Žene čine oko 40% sastava SOA-e i ravnopravne su svojim muškim kolegama po pitanju raspoređivanja na pojedina radna mjesta ili obavljanja zadaća.

S obzirom na širinu zadaća i poslova, SOA ima zaposlenike brojnih profila i razina obrazovanja. Radna mjesta u SOA-i obuhvaćaju poslove u operativnom, analitičkom, tehničko-informatičkom, financijskom, pravnom, kadrovskom, administrativnom, sigurnosnom i drugim segmentima. Tri četvrtine zaposlenika SOA-e ima neku od razina visokog obrazovanja.

SOA ne provodi javne natječaje za zapošljavanje, ali postoji trajno otvorena mogućnost prijave za posao te se procedure i testiranja za zapošljavanje provode tijekom cijele godine. Podatci o zapošljavanju u SOA-i mogu se pronaći na službenim stranicama www.soa.hr, a osobe zainteresirane za posao u SOA-i mogu se prijaviti putem web obrasca koji se nalazi na stranicama.

Sve zaprimljene prijave se razmatraju te se pozivaju oni kandidati i kandidatkinje koji imaju zvanja i zanimanja te osobine potrebne za konkretna radna mjesta koja se popunjavaju. SOA jamči ravnopravnost i objektivnost kandidacijskog postupka prema svim kandidatima.

Kandidacijski postupak, između ostalog, uključuje sigurnosnu provjeru, razna testiranja znanja i vještina, psihološku procjenu i zdravstveni pregled. Tijekom postupka odabiru se oni kandidati čiji rezultati najbolje odgovaraju potrebnom profilu djelatnika. Za posao u SOA-i mogu se prijaviti osobe s radnim iskustvom ili bez njega.

SOA i ovim putem poziva sve osobe koje smatraju da svojim osobinama, vještinama i motivacijom mogu odgovoriti na izazov rada u modernom sigurnosno-obavještajnom okruženju te žele raditi na dobrobit RH i njezinih građana, da se prijave za posao u SOA-i. To uključuje i osobe sa završenim srednjoškolskim obrazovanjem koji u SOA-i obavljaju odgovarajuće operativne i tehničke, kao i različite administrativne i potporne poslove.

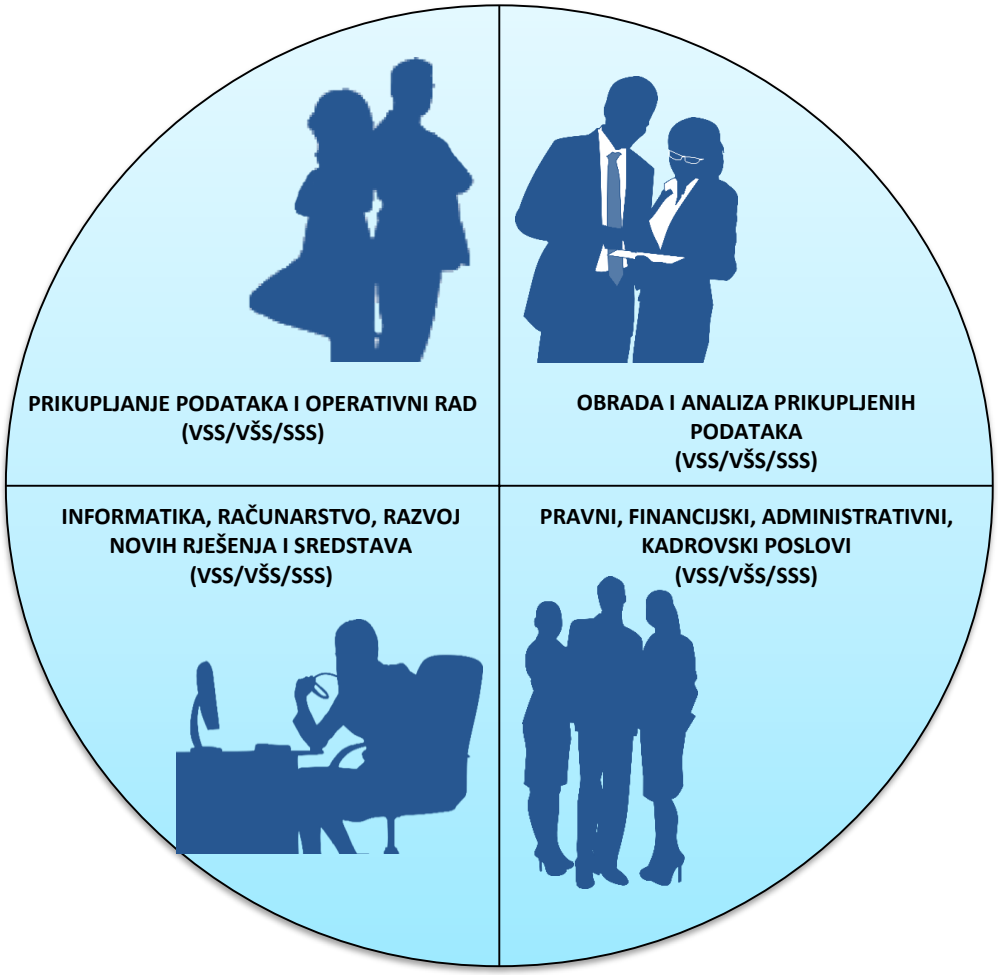
PRIKUPLJANJE PODATAKA I OPERATIVNI RAD
(VSS/VŠS/SSS)
OBRADA I ANALIZA PRIKUPLJENIH PODATAKA
(VSS/VŠS/SSS)
INFORMATIKA, RAČUNARSTVO, RAZVOJ NOVIH RJEŠENJA I SREDSTAVA
(VSS/VŠS/SSS)
PRAVNI, FINANCIJSKI, ADMINISTRATIVNI, KADROVSKI POSLOVI
(VSS/VŠS/SSS)

Sigurnosno-obavještajna agencija
Savska cesta 39/1
10000 Zagreb

KONTAKT:
telefon: 01/ 377 22 22
e-pošta: informiranje@soa.hr

www.soa.hr

Fotografije: SOA, Vlada RH, Ministarstvo hrvatskih branitelja, screenshot (društvene mreže, medijski portali)
Karte: SOA